

Notre-Dame de Paris

Znovuotevření pařížského klenotu

Rozhovor s Jiřím Bláhou, stavebním historikem a evropským odborníkem na krovy, který pracovně navštívil staré krovy a celou katedrálu Notre-Dame společně se svou rodinou v roce 2009.

Autorky: Sára Ekrťová a Mariana Šašková, fotografie Jiří Bláha

Kdy jste byl v Notre-Dame a co vás tam přivedlo?

Začalo to tak, že jsem se jako stavební historik začal zabývat historickými krovy, studovat je a mapovat. Shodou náhod jsem přes projekt na datování a dokumentaci krovů získal kontakt na skupinu Němců, ale také Holanďanů a právě Francouzů, kteří se tím zabývají.

Vytvořili jsme tím takové mezinárodní uskupení a já měl šanci se seznamovat s lidmi, které zajímá to, co mě. Spolupráce probíhala třeba tak, že jsem měl možnost v roce 2004 uspořádat ve Francii tematický řezbářský workshop. K samotné Notre-Dame jsem se dostal v roce 2009 a to tak, že jsme s kolegou připravovali výstavu modelů krovů, která se konala právě v Paříži. Já jsem tam cestoval s unikátním modelem, který vyrobil jeden z našich tesařů a my ho měli představit právě na této výstavě.

Když už jsme se tam takhle sešli, tak nám domluvili návštěvu krovů právě v Notre-Dame, kde se nachází jeden z nejvýznamnějších krovů v Evropě. Byl postaven kolem roku 1220, tím pádem je mu cca 800 let. Jen tak pro představu: u nás je nejstarší krov starý 700 let a je v Chebu.

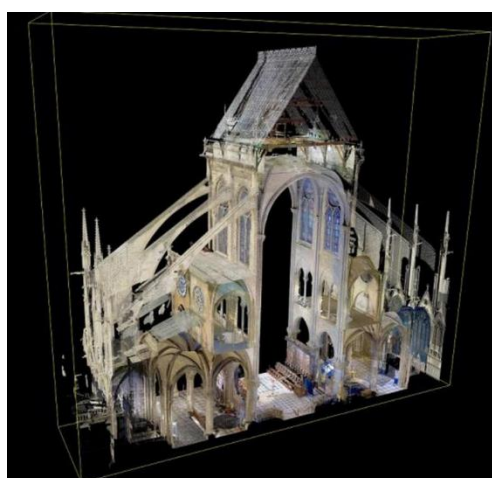
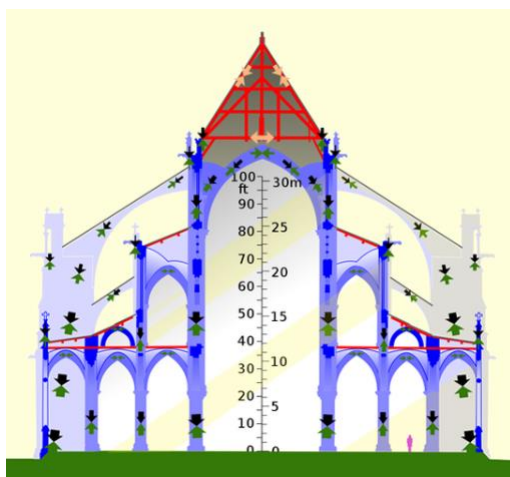
Čím se krov lišil od těch současných, co jsou na katedrále teď?

Samozřejmě kromě stáří to byla technologie opracování. Tehdy si tesaři pečlivě vybírali trámy už v lese a dnes už je to všechno mechanické. Kritéria pro vhodný strom na trám byla mimořádně náročná, strom musel být poměrně vysoký, protože i když nebyl potřeba zvlášť dlouhý trám, tak musel být všude stejně velký. Strom také nesměl být do vrtule. Musíme si

uvědomit, že to nejstarší dřevo tam bylo z roku 1170. Bohužel i to shořelo. Další věc je, že to dřevo se dováželo i opravdu z daleka a bylo ho dováženo hodně, ale i tak bylo na tuto významnou stavbu vybíráno velmi pečlivě.

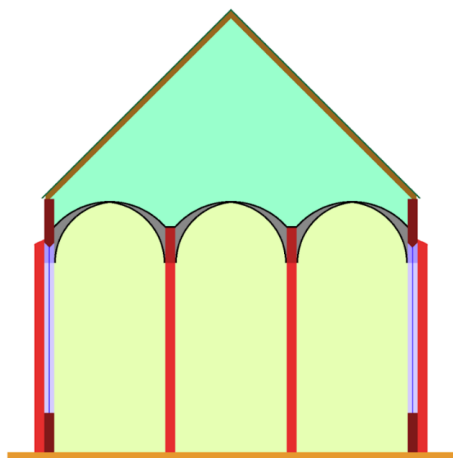
Původní i stávající krovy jsou z dubového dřeva. Jaký další materiál by připadal v úvahu?

Dub je hodně tvrdý a trvanlivý, ale mnohem těžší než smrkové nebo borové dřevo. V ČR dubové krovy téměř nemáme, jenom na jižní Moravě, tam zase nebyl dostatek jiného dřeva. Bylo také těžké najít dostatečně dlouhé stromy, dnes už takové nikdy nebudou, protože my ty stromy ani nenecháme do takové výšky dorůst. Oni je chodili kácet do lesů skoro netknutých člověkem. Notre-Dame ale nemá zase tak dlouhé trámy, mají v průměru tak 14–15 m, a to ty nejdelší, nejsou totiž všude stejně dlouhé.

Příčný řez Notre-Dame

Největší trámy jsou na halových kostelech/katedrálách, kde je třeba větší rozpětí. Příkladem takového kostela je např. kostel sv. Jakuba v Jihlavě.

Příčný řez halového kostela

Jak se krov převážel a jak se stavěl?

Hodně často ho plavili voraři po vodě na vorech, byla to poměrně nebezpečná práce. Ohledně samotného procesu stavění je zajímavé, že prvně si ty opracované trámy postavili vedle sebe a nařezali nebo na ně vypálili značky, podle kterých to pak dávali dohromady, každá vazba měla svoje číslo/značku. Krovy se také stavěly dříve než klenby a vytahovaly se pak zdvihacím šlapacím jeřábem, a tím se také klenba staticky zatížila.

Dobový model šlapacího jeřábu

Pro představu to fungovalo asi tak, jako když kopnete do prázdné židle: ta spadne snadno, zato když si na ni sednete, tak už to tak snadné není.

Jak jste už říkal, tak krovy na Notre-Dame byly staré 800 let. Jak významné a velké je toto stáří ve srovnání s jinými rovněž slavnými katedrálami např.: v Salisbury nebo Winchesteru, popř. jinými francouzskými katedrálami?

Na Notre-Dame jsou z hlediska stáří nejvíce unikátní druhotně použité prvky z 12. století. Další stavba, která jí může konkurovat, je katedrála sv. Štěpána v Burgundsku, ta obsahuje prvky z r. 1285. Není ovšem zárukou, že když je stará katedrála, je starý i krov, mnoha katedrálám totiž střecha často shořela a krovy jsou tam železné.

Takových staveb je ve Francii určitě více než u nás, a to i v případě katedrály sv. Víta, jejíž krov obsahuje prvky staré až ze 14. století.

V Salisbury jsem také pracoval. Je také jednou z prvních velkých katedrál a pochází ze 13. století. Místní správce mi tam ukazoval dobový šlapací jeřáb, s jehož pomocí byly trámy tahány nahoru na stavbu.

Jaká byla spolupráce mezi českými a francouzskými kolegy a jak jste se domlouvali?

Mezi sebou mluvíme hlavně anglicky a někdy francouzsky. Především tam vládne přátelská atmosféra. Všichni se kamarádíme, protože nás zajímá to samé. Mně přijde super, že i v cizině jsou lidé, kteří jsou jak profesně, tak i lidsky moc fajn. Právě i vedoucí celého toho francouzského projektu, François Calome, je velmi milý člověk.

Práce na nových krovech byly přísně utajovány. Když jste tam byli před rekonstrukcí, zpozorovali jste tam nějakou přílišnou ochranu nebo neochotu vám něco ukázat nebo vás někam pustit?

Ne, to vůbec. Určitě to tak nebylo, protože jsme se tam dostali celá rodina, a to i s třemi dětmi. Byli jsme tam vlastně s kamarády, kteří nám všechno ochotně ukazovali.

Je velký rozdíl, jestli v místě probíhá stavba, nebo ne, protože může chytnout prakticky cokoliv. Pracujete tam s hořlavými barvami, lepidly nebo může kdykoli zkratovat zásuvka. Když už nějaké takové stavby hoří, tak většinou právě při stavbě, jak tomu bylo právě v případě Notre-Dame.

Když už jsme se dostali k tomu požáru, jak jste se o tom dozvěděl?

Kamarád mi napsal SMS.

Taky bych ještě chtěl vyseknout velkou poklonu hasičům, kteří tam zasahovali, protože to byl skutečně vynikající zásah, který nelze natrénovat. Požár katedrály takového významu byl nešťastný, ale když se na to podívám z hlediska své profese, tak to dopadlo velmi dobře, protože na kamenné klenby se nemůže stříkat voda, když jsou nažhavené, protože by pukly, a také se nesmí používat normální práškování, protože by ten zbytek mohly chemikálie zničit. Celý požár se tak řešil různým dušením ohně uvnitř s použitím pěny, kterou se to snažili celé překrýt.

Co vás na starém krovu katedrály Notre-Dame nejvíce zaujalo?

Mě příjemně překvapilo, že i když byl krov stovky let starý, tak ty trámy vypadaly jako nové, nikde žádný prach a bylo to tam výborně udržované. Krov byl díky tomu nesmírně zachovalý. Často se na něm nacházely různé značky, které byly až řezbářskou prací.

Čím vás překvapila nebo ohromila katedrála mimo její krovy?

Celkově, a to hlavně zevnitř, to nebyla katedrála, která by mě úplně chytla za srdce. Nás ale nadchlo, jak jsme v té velké výšce chodili po střechách, to bylo opravdu úžasné.

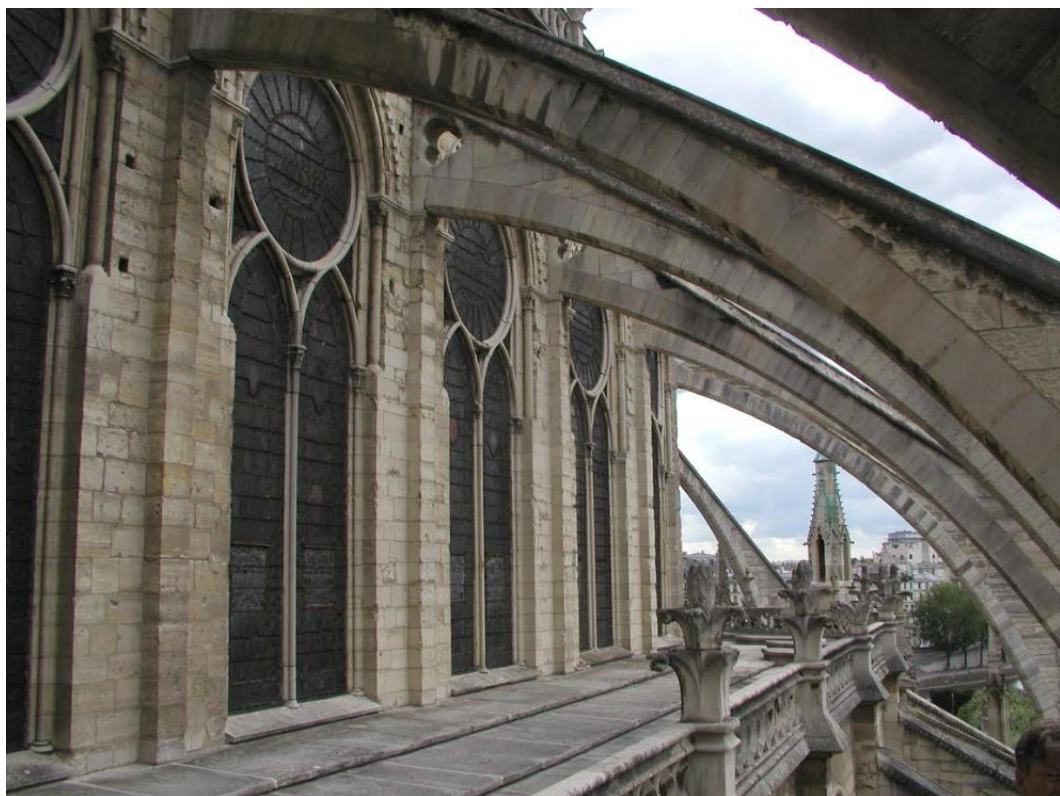
Navštívili jste v Paříži i jiné památky?

Mě osobně zaujala kaple Sainte-Chapelle, kde jsou nádherná vitrážová okna, kde se nad presbytářem úplně koupete ve světle z těch vitráží. Karel IV. se něco podobného snažil zbudovat na Pražském hradě, není to ale takové.

Mockrát děkujeme za příjemný rozhovor.

Jiří Bláha studoval po maturitě na libereckém gymnáziu stavební fakultu ČVUT v Praze, kterou absolvoval v roce 1994 s diplomovou prací věnovanou poruchám historických stavebních konstrukcí v areálu hradu a zámku Český Krumlov. V roce 1994 absolvoval ve Velké Británii individuální praxi při konzervačních pracích na katedrále v Salisbury a divadla v Cheltenhamu. Mezi lety 1995-2002 působil jako odborný garant památky světového kulturního dědictví UNESCO na detašovaném pracovišti Národního památkového ústavu v Telči. V roce 1996 se zúčastnil odborné stáže v USA zaměřené na činnost neziskových organizací při ochraně kulturního dědictví. Doktorské studium na fakultě architektury ČVUT dokončil v roce 2004 disertační prací zaměřenou na vývoj hambalkových krovů v oblasti jižní části Českomoravské vrchoviny. Od roku 2002 působí na pracovišti ÚTAM AV ČR v Telči, kde pracuje především na výzkumu dřevěných stavebních konstrukcí, jejich historického vývoje, vlastností a poruch. Zabývá se také metodickými otázkami stavebně historických a archeometrických analýz historických staveb. Na fakultě restaurování UPCE v Litomyšli vyučuje předmět Prvky a materiály historických staveb. Je členem Českého národního komitétu ICOMOS, Sdružení pro stavebně historický průzkum ČR a středoevropské pracovní skupiny pro výzkum historických krovů (Arbeitskreis Dachwerk).

Chození po střechách a klenbách v Notre-Dame

Původní krovy v katedrále Notre-Dame

Dokončení nového krovu u presbytáře

